Година VI. Timişoara, (Темишвар) 1. марта 1926. Бр. 5.

ГЛАСНИК

ЦРКВЕНИ, ШКОЛСКИ И ДРУШТВЕНИ ЛИСТ.

Издаје: Архим. Стефан Николић, Еписк. Викар.

Излази 1. и 15. сваког месеца. Уредништво и Администрација у Timişoara, Cetate Piaţa Unirii Nr. 2. Телефон број 523. (Рукописи се не враћају.)

Уређује Слободан Костић Епарх. бележник.

Службени део.

К. 685. из 1925./12. из 1926.

Окр. протопрезв. и парох. звањима, црквв. општинама и учитељству.

У предмету употребе школске деце при разним црквв. функцијама, донела је ова Конзисторија данас под горњим бројем следећу одлуку:

„Ако је за вршење појединих функција потребно које школско дете, исто се на замолбу свештеника одређује од њиховог учитеља; када је већ једном дете обучено, потпада под надзор свештеника ако учитељ није уједно и појац. Ако учитељ појац није позват на вршење извесне функције, деца спадају под надзор свештеника. Сваки је учитељ дужан на захтев свештеника ставити потребну шк. децу на расположење. Ако је за вршење посебног богослужења потребно шк. дете, нека свештеник по могућству исто богослужење одређује за оно време, када нема школске наставе“.

Из седнице Епархијске Конзисторије држане у Темишвару, 3/16. фебруара 1926.

Стефан
архим. еписк. викар.

К. 736. из 1925. и 58. из 1926./50. из 1926.

Окр. протопрезв. и парох. звањима и црквв. општинама.

Конзисторија ова у седници својој од потписаног дана и под горњим бројем донела је овај

„Правилник за црквв. појце у прав. срп. Евархији Темишварској“.

§. 1. Црквени појац може бити а) Србин православне вере; б) који је пред поверенством Епархијске Конзисторије положио прописан испит за оспособљење за црквеног појца; в) који ако је ожењен има св. црквом благословљени брак; г) који није због злочина или неморала судски кажњен; д) који примеран домаћи живот проводи и није одат страстима картања и пијанчења.

§. 2. Црквеног појца бира путем расписаног стечаја уз сагласност пароха црквена скупштина тајним гласањем. Против избора може се у року од 10 дана после истог употребити правни лек на Епархијску Конзисторију, која решава у последњој инстанцији.

§. 3. Црквеног појца бира црквена скупштина на 6 година с тим, да је прва година привремена. Ако за прву годину дужности уредно врши и уредно живи, постаје сталан за даљих 6 година. После 6 година поново потпада под избор.

§. 4. Дужности црквеног појца су без посебне награде:

Појање у св. цркви при сваком богослужењу и то како св. литургији, тако и вечерњи и јутрењи свагда када свештеник богослужи био радни дан, Празник, велики или мали или Недеља. Исто тако о часовима и пређеосвећеној литургији у време великог поста.

Са посебном награгом на сваком посебном богослужењу где позват буде. Награду одређује м. црквена општина сваке године.

§. 5. Награда.

Награда црквеног појца састоји се а) из стана у нарави или одштете за исти ако своје куће нема у месту где врши дужност и б) појачке сесије у величини 3—8 јутара земље, или ако нема појачке сесије одговарајућа одштета у новцу према погодби и в) приход за вршење дужности при посебном богослужењу.

§. 6. Губитак службе.

Црквени појац губи службу:

а) ако изгуби својства изнесена у §. 1.

б) Ако се ода пићу и разврату, ако на дужност долази напит и сл.

в) Ако свештеник изјави да неуредно врши дужност те буде тражио његову смену.

Губитак службе изриче уз потврду црквене скупштине црквени одбор.

Правилник овај публикује се знања и строгог придржавања ради, при чему се препоручује црквв. општинама, да по могућности два црквв. појца узму.

Из седнице Епархијске Конзисторије држане у Темишвару, 3/16. фебруара 1926.

Стефан
архим. еписк. викар.

К. 734., 749. из 1925./48. из 1926.

Подручном свештенству.

Конзисторија ова узела је у расмотрење питање, како би се могло стати на пут ускакању девојака, томе великом злу, који је у нашем народу у јакој мери отео маха, па је у седници својој од данас под горњим бројем донела одлуку, да позове подручне свештенике, да јој у тој ствари изнесу своја мишљења и саопште евентуалне предлоге своје за искорењење споменутог хрђавог обичаја.

Из седнице Епархијске Конзисторије држане у Темишвару, 3/16. фебруара 1926.

Стефан
архим. еписк. викар.

Ш. зап. 115. из 1926.

Пошто је из конкретних случајева констатовано, а и од државних надзорних органа пријављено, да један део учитељства често, безразложно, без замене, без дозволе — напушта предавање у школи, и ако један део учитељства (нарочито оспособљено) и у том погледу испуњава наредбе закона, ипак се за све ради једнообразности доноси ово

РЕШЕЊЕ:

У смислу постојећих наредаба сваки учитељ, био оспособљен, био неоспособљен, био свештеник или монах, има најтачније школска предавања држати и са предавања без пријаве и дозволе не сме одсуствовати, ако пак одсуствује, не сме никако школу без замене оставити.

Сваки учитељ, ако и један дан од школе одсуствује, мора се за замену постарати и своје одсуство, ако је ма један дан, мора писмено пријавити председнику црквене општине. Председник црквене општине мора одмах Епархијском Школском Одбору поднети знања ради писмену пријаву о одсуству. Ако је учитељ без пријаве школу напустио, има одмах о томе пријаву овом Одбору поднети уз потпуну дисциплинарну одговорност своју за свако пропуштање дужности.

Епархијски Школски референт се позива, да стално по дневницима пази убелешке о одсуству учитеља и за сваког посебице одмах овамо пријаве чини.

Из седнице Епархијског Школског Одбора, држане у Темишвару 4/17. фебруара 1926.

Стефан
архим. еписк. викар.

Ш. зап. 106/I. из 1926.

Узевши у обзир дугогодишњи успешан рад учитеља-курзиста на српским вероисповедним основним школама, даље ту околност да је у интересу рада потребна за њих извесна сталност у служби, као и то да више државне власти не решавају питање полагања испита за оспособљење, доноси се у седници од потписаног дана а под горњим бројем следеће

РЕШЕЊЕ:

Сви учитељи односно учитељице-курзисте који имају четири успешно положена курса, и 4 године успешне учитељске службе (најмање морају имати 3 српска и један румунски курс), проглашују се за învăţător provizor и даје им се право, да могу бити бирани за сталне учитеље на нашим школама с тим, да им се декрет сталности издаје тек по успешно положеном испиту оспособљења. Сталност губе, ако не положе испит оспособљења када испит први пут заказан буде (било изворни, било поправни испит).

Сваки учитељ-курзиста има овом Одбору поднети образложену молбу ради признања за învăţător provizor-а и права да може компетовати на расписане стечајеве на учитељска упражњена места.

Ово се решење публикује свима црквеним општинама и свему учитељству.

Из седнице Епархијског Школског Одбора, држане у Темишвару 4 17. фебруара 1926.

Стефан
архим. еписк. викар.

Извештај о раду Епарх. Управе.

Рад седнице Епарх. Школ. Одбора од 12/25. августа 1925. год.

(Свршетак.)

Молба Ивана Ракића привр. учит. у Печки, да се употребе мере ради испражњења там. учит. стана, уступљена је Епископском Викару на даљи поступак. — Нацрт „Бележница за оцене ученика у току и на крају шк. године“, састављен од Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали, издат је на преглед Ђури Миланковићу учит. у Араду. — Узети су на знање и прописани за употребу у подручним школама нацрти за „Записник о свршеном раду“, „Записник о изостајању и напредовању“ као и „Матице“, састављени од Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали. — Упутство од Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали у ствари примања учитељских дужности, те уредног вођења школског инвентара, узето је знање, те је издато м. шк. одборима и учитељству. — На пријаву Љубице Павлове привр. учит. у Фењу у ствари неисплаћивања јој учит. берива, упућена је ц. о. у Фењу, да законита потраживања там. учитељици исплати, а пошто ц. о. није хтела удовољити решењу ове власти у горњој ствари, умољено је поджупанијско звање у Темишвару, да одреди админ. оврху против ц. о. — Није узета на знање молба Ђире Србована привр. учит. у Сараволи, да се за 1925/26. шк. год. именује за привр. учит. у Нађфали из разлога, што је размештај учитеља био већ раније учињен. — Призната је пета градација Катици Малетић учит. у Фенлаку, те су јој уређена према истој и берива. — Узети су на знање извештаји црквених општина у ствари састављања статистичких исказа за 1924/25. шк. годину, те су позвате општине које овом решењу нису удовољиле, да му журно удовоље. — Узето је на знање издавање циркуларног решења у ствари уписивања и одпочињања редовне наставе у свакидашњим и поновним школама као и о набављању потребних шк. записника. — Узет је на знање извештај Еп. шк. референта о обављеној првој и другој инспек-

ција школа у Срп. Св. Петру, Сараволи, Варјашу, Вел. Св. Миклушу, Кетфељу, Кнезу. — Узет је на знање извештај Ђорђа Керпенишана учит. у Варјашу о инспицирању школе у Малом Бечкереку. — Молба Љубице Павлове привр. учит. у Фењу ради постављања за привр. учит. у Дињашу, стављена је као беспредметна у архиву, јер је размештај учитеља већ био сачињен. — Молба ц. о. у Вел. Св. Миклушу ради расписивања стечаја на друго учитељско место није узета на знање, него је упућена ц. о. да се строго придржава издатих решења од овог Одбора. — Узет је на знање нацрт Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали за „Извештај о уважању новог учитеља у дужност", те издат м. шк. одборима и учитељству извршења ради. — Узет је на знање нацрт Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали у ствари састављања „Списка намештаја и учила", те издат м. шк. одборима и учитељству извршења ради. — Узето је на знање упутство Манојла Попова учит. у Тем.-Мехали у ствари вођења „Записника о изостајању и напредовању ученика за време шк. године", те издато подручном учитељству знања и равнања ради. — Да би се доказао рад Епарх. Школ. Одбора у 1924. години, упућен је Епарх. Шк. референт, да састави и поднесе извештај о раду поменутога одбора за 1924. год. — Издато је разјашњење црк. општини у Петровом Селу у ствари исплаћивања хонорара за држање наставе у продуженој школи. — Узет је на знање извештај ц. о. у Ман. Св. Ђурђу, да је извршено решење у ствари држања полудневне наставе у там. школи. — Одбијено је потраживање јером. Михајла Јовановића привр. учит. у Ђиру, да му се шк. земља уступи на уживање, јер је иста на основу записника састављеног од аграрне комисије остављена за издржавање тамошње школе. — Узет је на знање извештај ц. о. у Сараволи у ствари исплаћивања своме учит. Ђири Србовану хонорара за држање наставе у продуженој школи. — Позвата је ц. о. у Вел. Св. Миклушу, да има извршити решење у ствари стављања на уживање земљишта за шк. врт там. учит. — Узето је на знање, да је од 1. окт. 1924. године наставу у другој школи у Вел. Св. Миклушу држала Даринка Урсићева там. учит., те је упућена ц. о. да јој исплати хонорар у месечној своти од 300 л. Решен је свега 71 предмет.

Неслужбени део.

Записи старог Београђанина.

Не уби!

(Божићна успомена 1877.)

Првога децембра 1877., Србија је ушла у други рат с Турском. После Ђуниске катастрофе у октобру 1876. Цариградскога Мира у фебруару 1877. и Манифеста Цара Александра II. којим је у априлу 1877. објављен рат Турској, — Србија се грозничаво спремала, прикупљала своју снагу и преуређивала своју војску. Али је ипак Влада Српска радила опрезно и чувала се сваке пренагљене одлуке. Она, с једне стране није смела пустити да судбоносни догађаји на Балкану прохује без учешћа Србије, која их је ратом од 1876. изазвала, а с друге стране она је знала да уласком у нови рат ставља на коцку опстанак Србије. И сама ангажована у рат с Турском, Русија не би више била у могућности спасти Србију од турске најезде никаквим ултиматумом, као што је то могло бити после Ђуниса када је Турска још имала пуно разлога да избегне шире заплете на Балкану и рат с Русијом.

У том припремању, неизвесности и ишчекивању прошло је цело лето 1877. Сва пажња и Србије као и целе Европе обраћена је била циновским борбама око Плевне. Судбина Плевне била је од пресудног значаја не само за акцију Србије, него и за исход целога балканскога рата.

Уласком у рат 1. децембра 1877. Србија је снажним налетом према Пироту, Нишу и Косову спречила сваки покрет турских Ордија према руском војишту у Бугарској и на тај начин силно олакшала продирању руске војске у правцу Пловдива, Једрена и Цариграда.

*

Трупе Шумадиског Корпуса под командом ђенерала Белимарковића већ су одавна биле на својим положајима, кад је прокламацнјом од 1. децембра рат објављен. Неки делови корпусног штаба кренули су се из Београда баш тога дана — 1. децембра.

Били смо у Књажевцу кад су наше трупе, одмах првих дана, прешле границу на Пандиралу и Грамади. Књажевац попаљен прошле године, био је још у рушевинама. Ретко која кућа да је још имала кров, а куће код којих су се таванице још држале, биле су драгоцено склониште за војску која је пролазила и за штабове, који су се у Књажевцу заустављали.

А љута зима беше стегла те године. Још пред Првозваног Андрију удари силан снег, који, с малим прекидима, није престао ни у јануару. Колико је тога рата било наших војника изгинулих и рањених, толико их је ваљда било по болницама оболелих и промрзлих. Јер то још не беше она одевена војска, која је ушла у рат 1912. године. То је била „народна војска" која, ако није од куће понела кожух или памуклију, није имала другог државног одела ван оних фамозних државних шињела, ради којих је била и она бура у Скупштини 1873. године.

Били смо на Пандиралу кад се наша војска примицала Пироту. Рањеници са Нишора пристизали су, тежи на отвореним сељачким таљигама и саоницама, покривени шињелима или губерима, а засути снегом, а лакши пешице. Међу рањенима био је већи број из лепеничког батаљона крагујевачке бригаде. Лепенички батаљон нарочито је био рђаво

записан, јер је, изгледа, играо, главну улогу у „тополској побуни". Један санитетски капетан сачекивао је рањенике, превијао им ране и упућивао их, даље у књажевачку болницу. Али чим би му се на превијалишту јавио који рањеник са завијеном руком и још казао да је из лепеничког батаљона, он би га сурово, непревијена, отерао и огласио за „прсташа". Ништа нису помогле представке које су му чињене да се о природи ране не може судити док се не прегледају.

Неколико година доцније, тај је лекар, осматрајући борбу са позадних положаја, погинуо на Сливници од бугарске гранате, која је од некуд долетела и мозак му разнела.

После огорчене борбе на Нишору, 13. децембра, где је на челу грочанског батаљона јуначки погинуо капетан Милутин Карановић, наша је војска ушла у Пирот, и, продирући даље, састала се с руском коњицом.

*

Некако пред Божић добијем наредбу да одмах одем у село Станичење за начелника војне станице и управника магацина. Магацин је у ствари био једна опала зграда у Чифлику преко Темске, где је било више буради вина и ракије, својина неког чифлик-сајбије, Турчина, који је избегао одмах у почетку рата. На службу су ми била одређена два коњаника, лепеничанина, од којих се један, сећам се, презивао Јагодић и био из села Јунковца.

Посла иначе нисмо имали никаква и моји лепеничани обично су са својим карабинима ишли у лов на зечеве, којих је било много по оним пољанама. Они су ловили на тај начин, што су куршуме вадили из чаура, сасецали их у сачму, па је озго набијали у пушку. Није помагало доказивати им да тиме кваре државну пушку. Они су налазили да ће њихова пушка, кад је кадра убити онолишкога зеца бити кадра убити и оноликог Турчина.

На сам Бадњи-дан, рано изјутра, донесе ми коњаник из Беле Паланке наредбу Интенданта Прве Дивизије, Светозара Милосављевића, да једну половину оног вина и ракије са Чифлика одмах пошаљем у Белу Паланку, а другу половину у Пирот, као „продовољство" војсци о Божићу. Ломан и грозничав лежао сам целога дана на Туцин-дан на својој сламној постељи, простртој по земљи поред плекане пећи, коју су моји лепечани ревносно подстицали. Забринут због моје грознице чича Младен, мој домаћин, доведе из села неку Циганку да ми гаси угљевље. Пустио сам је да баје, јер најпосле болесну човеку и то је неко разоноћење у оној чами. Циганка је тврдила да сам негде на сеоском раскршћу морао нагазити на чини. Све је ишло по реду, али кад бајалица предложи, да ми се пусти мало крви испод језика ради здравља, ту престаде не само моје поверење, него и чича Младеново, који је бајалицу и довео.

Добив на Бадњи-дан ону заповест из Беле Паланке, одмах с војницима одем преко Темске у онај чифлик. Тешко је било набавити подвоз, јер сељаци, да би избегли кулук, обично су још зором одлазили у шуму, тобож да насеку дрва за кућу. С тешком муком нашло се неколико кола, те потоварисмо бурад с вином и ракијом. У једних кола која су имала поћи за Пирот, волови су били сувише слаби, да би могли извући ону бурад до на Будим-дел. Рекоше нам да има један пар волова у кошари некога Петра, који се није десио код куће, но отишао у Пирот. Наредимо да се и ти волови ујарме с оним слабима, а један дечко оданде из чифлика да пође уз њих до Будин-дела, а отуд да их врати у Петрову кошару.

Задовољни што смо посао тако лепо свршили и што ће се наши испрозебли војници имати чиме сутра на Божић поткрепити, ми се, и сами озебли, вратисмо у село. Али нисмо се добро ни одкравили поред оне пећи, а чусмо напољу кукњаву и запомагање. И једна жена запевајући из гласа и вукући собом дете, све испребијано, упаде у собу. То беше мајка онога дечка, кога смо послали да поведе Петрове волове до на Будин-дел. Враћајући се из вароши, Петар је срео онај спровод, познао своје волове, испребијао дете на мртво име што се усудило да узме његове волове. Потом је волове изјармио и врати их у чифлик, а она кола оставио на сред друма са оним слабим вочићима.

Мени наседе крв ни очи. До јуче презрени рајетин и измећар, овај турски чифлија данас неће да учини ни ову малу помоћ војсци која је дошла да га ослободи. Напуних револвер и одмах са војницима упутим се у чифлик. Био сам решен — то признајем и данас после 44 године — да орјатина на месту убијем.

Колеба Петрова беше замандаљена. Прекипео од љутине треснем ногом у врата и она одскочише. Из куће се чујаше пригушено јецање. То беше жена Петрова, која, згрчена, плакаше у једном куту иза врата. Мислио сам да плаче из страха због Петра. Али кад жена подиже главу, видех, како јој низ чело цуре млазеви крви. И она ми јецајући исприча, како ју је Петар испребијао што је дала волове, па је онда узео хлеба и побегао у планину.

Оставих једнога од оних војника да целе ноћи стражари око колебе и да Петра, ако би се појавио, ухвати жива или мртва. А с оним другим војником вратим се у село, очајан што је Петар умакао.

Целе оне ноћи тресла ме љута грозница. Тек пред зору она попустп. Свитао је ведар и студен дан и звезде које тако чудесним сјајем трепере у зимској ноћи, поступно се гасиле на безоблачном небу. Безбројни ледени кристали блистали су на замрзлом снегу. Мирно се дизао беличасти дим из сељачких баца. Јата гавранова без шума и грактања, прелетала су преко још успаваног села. Мој војник дубоко је још спавао и вероватно сањао о својој далекој кући и своме селу. И у сред ове свечане тишине зачуше се од запада далеки одјеци

преко снежних поља, час слабији час јаснији. То грувају српски топови око Виника и Горице. Они као да су поздрављали и освит слободе „славноме граду Нишу“ и освит Великога Хришћанскога Празника војсци око града. И узбуркана душа разгали се и стиша као што се стишава усколебано море кад престане бура. Ведар и опорављен, усправих се у постељи и побожно се прекрстих. И руком, неком невидљивом силом вођеном, маших се револвера поред себе и испразних га.

Мој војник пробуди се, отвори очи и забринуто ме погледа.

— Христос се роди Јагодићу!

— Ваистину се роди, господине!

*

И данас се радујем Божићу хвалећи Бога, што ми онај пре 44 године није крвав осванув.

6. јануара 1922.

КРАЉЕВИЋ МАРКО.

(Наставак.)

ТРЕЋИ ДЕО.

Б.

35. Маркова женидба.

(Из Херцеговине-Гацко.)

Пак да видиш дужда од Млетака!
Он се маша куми за гроце,
Па је њојзи тихо бесједио:
„Сједи доље, моја мила кумо!
„Да с' грлимо и да с' милујемо“.
Вели њему Бугарка ђевојка:
„Болан куме, дужде од Млетака!
„Под нам' ће се земља провалити,
„А више нас небо проломити,
„Како ће се кума миловати?“
Рече ријеч дужде од Млетака:
„Ој не лудуј, моја мила кумо!
„Ја сам досад девет обљубио,
„Кумо моја, кума крштенијех,
„А вјенчане двадесет и четири;
„Ни једном се земља не провали,
„Нит' се небо више нас проломи;
„Већ ти сједи да се милујемо“.
А ђевојка куму говораше:
„А мој куме дужде од Млетака!
„Мене стара проклињала мајка,
„Да не љубим брадата јунака,
„Већ јунака млада голобрада,
„Као што је Краљевићу Марко“.
Кад то чуо дужде од Млетака,
Он бербере хитре добавио,
Један мије други браду брије;
Поклања се лијепа ђевојка,
Купи браду, у јаглук завија.
Па бербере дужде изгонио,
Својој куми тихо бесједио:
„Сједи доље, моја мило кумо!“
А Бугарка њему бесједаше:
„А мој куме, дужде од Млетака!
„Ако чује Краљевићу Марко,
„Обоје ћем' изгубити главе“.
Вели дужде лијепој ђевојци:
„Сједи доље, немој лудовати!
„Ево Марка на среди сватова,
„Ђе је бијел чадор разапео,
„На чадору јабука од злата,
„У јабуци два камена драга,
„Те се види до полу сватова;
„Већ ти сједи, да се милујемо“.
Рече њему лијепа ђевојка:
„Стани мало, мој предраги куме!
„Док изиђем пред чадоре б'јеле,
„Да погледам небу под облаке,
„Ил' је ведро, или је облачно“.

Кад изиђе млада пред чадоре,
Виде чадор Краљевића Марка,
Заигра се млада низ сватове,
Кано јелен од године дана,
До чадора Краљевића Марка.
Марко лего санак боравити,
А ђевојка стаде више њега,
Рони сузе низ бијело лице.
Кад се прену Краљевићу Марко,
Онда рече Бугарки ђевојци:
„Хорјаткињо, Бугарка ђевојко!
„Зар не можеш мене причекати,
„Док дођемо до бијела двора
„И ришћански закон савршимо?“
Привати се сабље оковане.
Поклони се лијепа ђевојка,
Па говори Краљевићу Марку:
„Господару, Краљевићу Марко!
„Ја нијесам рода хорјатскога,
„Већ једнога рода господскога,
„Ти са собом водиш хорјатине:
„Хорјатина кума и ђевера;
„Продаде ме Земљићу Стјепане
„Дужду куму за три чизме блага:
„Ако ми се, Марко, не вјерујеш,
„Ево браде дужда од Млетака“.
Па просипа браду из јаглука.
Када виде Краљевићу Марко,
Он ђевојци бјеше говорио:
„Сједи доље, лијепа ђевојко,
„Ујутру ће потражити Марко“.
Па он леже санак боравити.

Када свану и ограну сунце,
Уста Марко на ноге лагане
И пригрну ћурак наопако,
А у руку топузину тешку,
Оде право куму и ђеверу,
Те он њима добро јутро даје:
„Добро јутро, куме и ђевере!
„Ој ђевере, камо твоја снаша?
„А ти, куме, камо твоја кума?“
Шути ђевер, ништа не говори,
Проговори дужде од Млетака:
„О мој куме, Краљевићу Марко!
„Сад су људи свакојаке ћуди
„Сад се није ни нашалит' с миром“.
Вели њему Краљевићу Марко:
„Зла ти шала, дужде од Млетака!
„Није шала обријана брада!
„Камо тебе брада јучерања?“
Још му ћаше дужде говорити,
Ал' не даде Краљевићу Марко,
Ману сабљом, откиде му главу,
Побјеже му Земљићу Стјепане,
Стиже њега Краљевићу Марко,
И њега је сабљом ударио,
Од једнога двојицу огради.
Па се врати натраг до чадора,
Те опреми себе и Шарина.
Подиже се кита и сватови,
Здрав' одоше бијелу Прилипу,
Одведоше лијепу ђевојку.

(Наставиће се.)

Здравље на селу.

3. Кућа треба да брани целу породицу од зла времена.

(Свршетак.)

е) *Какав треба да је распоред у кући?*

— Најбоља сељачка кућа била би зидана у дужину од севера према југу, а главна врата у среди да су окренута на исток, и да воде у кухину, из које се иде у једну северну и једну јужну собу. Свака соба требало би да има два главна прозора и још по један мали прозор на источној и један на западној страни. Породица би требала да живи увек у соби која је окренута према југу. Сељачка та соба ако је висока $2^1/_2$ метра, дуга 5 а широка 5 метара доста је и велика. Друга соба треба да је за старце, за болеснике и за госте, како кад треба.

— Испод собе у којој се живи треба да је подрум ако је кућа на земљи, или коноба ако је на стени. А над собом треба да је таван затворен. Главни прозори треба да су велики и дроструки.

— Свака кућа требало би да има кухињу са огњиштем на коме се куха, и осим тога најмање једну лепу видну, пространу собу. Пећ за грејање најбоље је велика од каљева или од земље, јер та кад се једном угреје држи дуго подједнако топлу собу. Гвоздене пећи не ваљају ни за децу, ни за старце, јер кад у њима гори ватра онда су одвише топле, и кад се ватра угаси онда се брзо исхладе.

— Око сваке куће треба да је повелико двориште и то преграђено тако, да заход, ђубриште и штала буду подаље од куће у другом дворишту где је и сва живина. Бунар за пиће треба да је одмах пред кућом и да на њега не долази благо. Велика дрва треба садити најмање 10 метара далеко од куће.

ж) *Кућа на салашу или у селу* или другим речима: је ли боље да сељаци живе по растрканим кућама сваки на својој земљи или је боље, кад живе сабијено у велика села, далеко од своје земље?

— Кад су Аустријанци помоћу нашом истерали Турке из наших земаља, онда је наш народ живео растркано сваки на својој земљи. Аустријске су власти пре 160 година нагониле наше сељаке, да се сабију у велика села са улицама у којима су са обе стране куће густо једна до друге. То је све било највише од страха због многих „разбојника" и јер су мислили, да ће народ сабијен око цркве и сеоске куће и школе лакше држати „у реду" и запту, и лакше „просветити".

У равноме Срему и по угарским равницама насељена су тако велика села, да сада броје нека 15 и 20.000 душа. У Хрватској, а особито у Лици, то је врло тешко ишло, јер се народ врло радо растављао од своје плодне груде, пошто је већина земљишта неплодна била.

— Кад су Србијанци истерали Турке онда је кнез Милош хтео да и ондашњи народ нагони, да се насели у сабијена „ушорена" села, у којима би било један или два шора (реда) са кућама на обе стране, близу једна до друге. Народ се инстинктивно томе опирао, и само је мало села ушорено у Моравској и у Мачви.

— Време је показало, да је наш народ свуда имао право, што се опирао властима и нерадо насељавао у велика села, и да су наши дедови право имали кад су хтели да свака породица кућу своју на земљи својој гради!

— Прво је велика дангуба кад газда сваки дан мора да иде на своју земљу, кадгод 10 и 15 километара далеко. Много је лакше обрађивати земљу која је одмах око куће.

— У великим селима где има биртија, пропијанче се људи, седе у биртији дубоко у ноћ, науче се много разговарати а мало радити, па пропадају. Онда прво продају земљу која је ван села, па најпосле и кућу и постану многи надничари, бескућници. Још је горе зло што се у великим селима младеж поквари, момци се пропију и свађају, а девојке се покваре лакше и почну ићи за модом.

— Кад свака породица живи на својој земљи онда нема ноћњег пијанчења, у вече морају сви бити код куће, домаћин држи бољи ред, момци су уреднији и здравији, а девојке чедније, више раде а мање троше; а жене сачувају своје лепе народне обичаје, и много више деце изроде и отхране. Отац и мати боље васпитају децу код куће него учитељ у школи, јер нема биртије да квари.

— Наша држава кад буде делила земљу сиротим сељацима, треба добро да пази, да не насељава више нигде велика села. Свако треба тако да се насели, да живи у кући на својој земљи. Ништа не смета ако деца морају ићи у школу или у цркву два-три километра далеко.

— Идеалне насеобине мислим да би биле групе све по 4 куће, две с једне а две с друге стране пута, а у њима да су блиски рођаци једне породице или бар кумови, да се не могу собом женити. Четири суседа рођака могу један другом у свакој потреби помоћи, а младеж би била ваљана и здрава.

Темишварска Српска Штедионица.

Једини српски новчани завод у Румунији је „Темишварска Српска Штедионица". Ова наша установа развија се постепено али сигурно. Данас располаже основним капиталом од 5,000.000 леја, што је за наше прилике овде врло значајно. Води солидно и тачно своје банкарске послове а у последње време нарочито јаче учествује и у друштвеном животу. Нарочито је од утицаја и за похвалу то што је себи предузела новчано потпомагање српских установа у Темишвару и потпомагање српске темишварске сиротиње. Овим радом својим хоће да докаже и доказује да јој *није главна сврха гоми-*

лање капитала, него солидан рад у друштву и потпомагање Срба и српских установа. За сада је ово потпомагање ограничено на Темишвар и темишварске установе, али смо уверени да ће управа у даљем своме раду узети у програм и потпомагање српских установа изван Темишвара.

У 1925. години од Темишварске Српске Штедионице потпомогнуте су следеће српске установе:

Српска школа у Тем.-Мехали дар деци о испиту	Л.	2000.—
Српска школа у Тем.-Фабрици исто	„	2000.—
Српска школа у Тем.-Граду исто	„	1000.—
Добротворна Задруга Српкиња Темишварских за прославу двадесетпетогодишњице	„	13000.—
Темишварско Српско Црквено Певачко Друштво	„	5000.—
Зора српско певачко друштво у Тем.-Мехали	„	5000.—
Добротворно Друштво „Слога“	„	5000.—
Добротворна Задруга Српкиња Темишварских	„	5000.—
Сиротим Србима и Српкињама у Темишвару по 1000 и 500 леја укупно	„	20000.—
Свега	Л.	58000.—

Са похвалом помињемо рад друштва у горњем правцу уверени да на овоме неће стати, него ће и даље обилно потпомагати српске установе у целој Румунији. *Слободан Костић.*

Белешке.

СЕДНИЦЕ ЕПАРХ. ОДСЕКА. Епарх. Конзисторија одржала је своју седницу 3/16., Епарх. Шк. Одбор 4/17. а Епарх. Адм. Одбор 13/26. фебруара. У тим седницама решено је много важних предмета и спремљени су поднесци и предложен је нацрт за дневни ред Епарх. Скупштине.

САСТАНАК ЕПАРХ. СКУПШТИНЕ. Савезно са саопштењем у 2. броју Гласника од о. г. доносимо, да је и у соколовачком протопрезвитерату обављен избор заступника за Епарх. Скупштину, која се састаје 19. фебр./4. марта.

Чланови Епарх. Скупштине јесу:

Епископски Викар.
Прота Слободан Костић, Темишвар.
Прота Урош Ковинчић, Арад.
Протонам. Алекс. Атанацковић, Соколовац.
Манојло Попов, епарх. шк. референт.

Свештеници;

1. Прота Душан Гајић, Темишвар.
2. Намесн. Максим Стануловић, Немет.
3. Игуман Стефан Николић, Св. Ђурађ.
4. Јером. Христифор Којић, Ченеј.
5. Јером. Панта Дошен, Бездин.
6. Јером. Дамаскин Рацков, Фенлак.
7. Прота Александар Грујић, Варјаш.
8. Јереј Душан Предић, Срп. Св. Петар.
9. Јером. Никанор Савић, Ст. Молдава.
10. Јереј Павле Хранисављевић, Луговет.
11. Јером. Мирон Болгарић, Срп. Пожежена.

Учитељи:

Ђура Миланковић, Арад.
Никола Малетић, Фенлак.

Световњаци:

1. Ђока Ћирин, екон. Ченеј.
2. Михајло Симин, екон. Дињаш.
3. Обрад Путин, Иванда.
4. Жива Лукић, трговац Рудна.
5. Макса Мишковић, посед. Срп. Св. Мартон.
6. Др. Милан Калиновић, Тем.-Фабрика.
7. Влада Нићин, посед. Немет.
8. Душан Паликућа, Сока.
9. Душан Петровић, занатл. Вел. Св. Миклуш.
10. Душан Бранкован, Срп. Чанад.
11. Воја Аћимов, екон. Саравола.
12. Јован Палинкаш, екон. Срп. Св. Петар.
13. Љуба Петков, екон. Нађфала.
14. Милан Ћирков, екон. Варјаш.
15. Влада Барзин, екон. Кетфељ.
16. Милан Јованов, екон. Арад.
17. Светозар Томашевић, Луговет.
18. Мита Баља, Радимна.
19. Јован Чабовић, Срп. Пожежена.
20. Миша Јеремић, Д. Љупкова.
21. Славко Стојковић, Белобрешка.
22. Сава Радонић, Ст. Молдава.

Поздрављајући изабране чланове Епарх. Скупштине као осведочене пријатеље св. прав. цркве, срп. нар. школе и српскога народа желимо Епарх. Скупштини, која се посла рата сада први пут састаје, успешан рад.

Краљев „Француз“.

Дневник једног Наредника-ђака.

10. новембра 1915. год.

Пошто је мој пук непрестано служио као заштитница разним јединицама, почевши од Тумбе изнад Власине па све до Косова, скупљао се је најзад у селу Емирову на починак. Батаљони су пристизали са разних страна изнемогли, проређени, са униформама које су биле поцепане у парчад, док су људи имали боју лица као боју изоране земље.

Пријатељи су се међусобно тражили, али многи се је вратио утучен, сазнавши да му је пријатељ, брат или рођак остао на последњем разбојишту са пробушеном лобањом... Питања су била кратка, иза којих су се низали још краћи одговори: „Погинуо је код Свођа“, или „пао је на Копиљаку, или на Свирцу“ и умашти ратника, поново су се ређала и оживљавала сва та крвава места, кроз која је пук победоносно пронео своју још крваву заставу.

Већ је био готово цео пук на окупу. Очекивала се само 3. чета мога батаљона, која се је последње ноћи жестоко сукобила са Бугарима и сад се полако извлачила испод њихове ватре. Најзад у село поче улазити мрка колона двојних редова, и чета стигавши на место које су раније изабрали коничари, поче ређати пушке у купе.

Но тај посао би брзо прекинут, јер поред чете

пројури на коњу пуковски ордонанс држећи у руци некако парче хартије и распитујући за команданта батаљона. Показаше му правац. И оно, што смо сви предосећали, деси се, само овога пута много разумније но обично.

„Први батаљон са заставом, даће једну чету у пратњу Краљеву", гласила је кратка заповест.

12. новембра 1915. год.

Одређена је моја чета. Прву ескорту имао је дати мој вод. Краља смо требали сачекати на путу између Емирова и Судечана, примити Га од Моравске Дивизије и пратити Га даље у непознатом правцу. Зора нас је већ затекла испред Судечана, које је било препуно неких јединица са поцепаном и нагорелом униформом и са избеглицама у капуту и шињелу. Изнад пута, на отвореном простору као по мирнодобским маневрима, била је пласирана једна пољска батерија, која је с времена на време отварала ватру на бугарске јединице, које су се као црне лесе повијале према селу, и могле се видети голим оком . . . С леве стране, уз рику своје многобројне артиљерије, наступили су неки Виртембершки пукови . . . Добро смишљене непријатељске кљеште зјапиле су и само чекале моменат, па да пригрле у свој гвоздени загрљај дугу, кривудаву поворку избеглица и војске . . .

Већ је са свим свануло. По дубоком блату, замешеном хиљадама ногу војничких и избегличких: по блату избразданом тешким точковима кара и топова и маленим точковима сељачких кола по таквоме блату тешко се је кретала изгладнела поворка војника, људи, жена и расклиматаних точкова разних запрега. Једни су већ излазили из села погнуте главе и тупо продужујући пут ка својој Голготи, док је с друге стране таква иста поворка тек улазила у село и хладно ишла стопама својих претходника.

Батерија изнад пута појача своју ватру, тукући увек у истом правцу.

— Краљ ће брзо наићи! рече ми командир батерије.

— Је ли далеко одавде? упитах ја узнемирено и пратећи погледом одлазак изненадан и брз првог и другог вода моје чете. Развијени у стрелце расути и погурени преко снежне пољане, они су брзо одмицали у правцу у коме је тукла батерија.

Моје опажање не измаче капетановом оку и окренувши се немо својој батерији са болом посматраше своје полупразне, отворене каре, из којих су зјапила празна, црна удубљења, лежишта драгоцене муниције које више није било . . .

У правцу пред нама, пушчана ватра поста јача и ближа; наша два вода улазила су у борбу и чуо се учестани тресак ручне бомбе . . . за доброг војника знак, да се борба води прса у прса. С неке стране дојури на коњу један ордонанс и пружи командиру батерије некакво парче хартије. Затим скочи са свога коња који се поведе и паде као подсечен, пуштајући кроз ноздрве два млаза румене крви која се пушила. Војник посматраше тупо бокове коња који бурно одскакаху и окренувши се невешто капетану рече:

— „Знао сам да ће имати снаге да ме само до вас донесе!"

Прочитавши писмо, млади капетан Топаловић, Краљев рођак, даде знак ордонансу да му приђе.

— „Врати се своме командиру и реци му да ми је у једној кари остало свега још осам зрна . . . према томе . . . не . . .

— Разумем . . . разумем . . . тужно одговори ордонанс и окрете се на лево круг.

Пешачка борба бивала је све јача . . . Бугари, охрабрени ћутањем наших батерија, бесомучно су наваљивали да се дочепају путева којима се кретала поворка људи. У село журно примицаху неки делови војске и избеглица склањајући се испред непријатељског опкољавања. Распитивали смо за Краља, и одговараху нам да су Га однели, да је ту близу, али због закрченог пута не може проћи, са својом каром . . .

— Стићи ће! Рече тихо његов рођак капетан Топаловић. Имам извештај да је пре једног сата кренуо са места свога преноћишта. Ноћио је на путу, у једном напуштеном аутомобилу, а то није далеко одавде . . .

И ми очекивасмо.

Батерија је сваких четврт сата слала непријатељу по један метак на оруђе увек са истим елементима. Одстојање није скраћивала, што је значило да се наши пешаци држе жилаво.

Најзад ми приђе командир батерије и узбуђеним гласом рече ми:

— Ево Га, ево!

И у групи народа и војске, ми угледасмо једну седу косу и мршава старачка рамена оптерећена тешким златним плетеницама краљевских еполета. Измешан међу војнике и сељаке Узвишен Старац-Краљ ишао је пешице а као штап служила му је мотчица од шаторског крила. Исто жуто блато каљало је крајеве његовог сурог шињела као и шињел деце регрута који су Га пратили . . . За Њим, по изложаном путу споро су газила његова четири вола, вукући за собом један топовски предњак . . .

Наишавши поред батерије, Краљ спази свога младог рођака, и слабим гласом, готово као у детета, упита:

— Како си Јешице?

Отпоздрављајући, млади капетан одговори:

— Добро је, Ваше Величанство!

При речима „Добро је!" Краљ мало зачуђено погледа у свог рођака и упита га:

— На ком одстојању тучеш?

— На три хиљаде и пет стотина, Ваше Величанство.

Сви се присутни згледаше са зебњом и у томе тренутку тек схватише прави значај огорчене пушчане ватре, која се је чула све ближе . . .

(Свршиће се.)

Штампарија Брића Чендеш, Темишвара. 6644b